

ATL

FOTO: ISTOCK

SKYDDA DIG MOT TJUVEN

Knepen för: ✓ GPS-en ✓ Sadelkammaren ✓ Dieseln ✓ Gården ✓ Köpet ... och mycket annat

Varsågod - en utgåva exklusivt för ATLs prenumeranter

INNEHÅLL

TEMA: STÖLDSKYDD

SÅ MÅNGA TRAKTORER STJÄLS	s 3
STÖLDGODSET HAMNADE I NORDKOREA	s 4
GPS-STÖLDER: SÅ FORT GÅR DET	s 5-6
MÄRKNING SKA STOPPA TJUVEN	s 7
STÖLDTEST: BILMODELLER	s 8
STULEN DIESEL SVÅR ATT SPÅRA	s 9-10
KAMERABEVAKNING - DETTA GÄLLER	s 11
POLISEN: SÅ TÄNKER BEDRAGARNA	s 12-13
TIPSEN FÖR SADELKAMMAREN	s 14
NÄR FÅR MAN TA NÅGON PÅ BAR GÄRNING?	s 15
NOTISER	s 16
ATL TV: SÄKRA VÄXTSKYDDSMEDLET	s 17
HAN STÖLDSKYDDAR SINA SOLPANELER	s 18
11 SMARTA TIPS: SKYDDA DIN GÅRD	s 19

FOTO: CECILIA PERSSON, POLISEN, HANS DAHLGREN

Fotnot: Texterna i denna specialutgåva har tidigare publicerats i ATL och på www.atl.se. Några har kortats ned och vissa har kompletterats med aktuell statistik.

Många stulna traktorer hittas aldrig

Under 2018 efterlystes totalt 57 traktorer som försvunna vilket är en minskning med 30 procent jämfört med 2017. Samtidigt minskade även antalet efterlysta maskiner och redskap med 7 procent. Det visar årsstatistik från Larmtjänst.

Vad den kraftiga minskningen beror på är oklart. Men den kan hänga samman med ett ökat riskmedvetande ute på gårdarna. Totalt minskade antalet efterlysningar från 81 traktorer 2017 till 57 traktorer 2018. På den nivån tycks antalet ha stabiliserats – under första kvartalet 2019 efterlystes ungefär lika många som motsvarande period 2018.

– Minskningen kan bero på att säkerheten på gårdarna har blivit bättre, att man är mer uppmärksam på externa och att ligorna flyttat sin verksamhet. Sedan har även polisen gjort särskilda insatser som kan ha bidragit, säger Larmtjänsts utredare, Peter Sundman, i ett pressmeddelande.

Enligt Larmtjänsts sammanställning minskade antalet efterlysningar från 81 försvunna traktorer 2017 till 57 traktorer 2018. Totalt efterlystes 179 maskiner och redskap vilket är en minskning jämfört med 2017, då 186 maskiner och redskap efterlystes. Det första kvartalet 2019 har 36 entreprenadmaskiner och redskap efterlysts, vilket är en liten ökning jämfört med första kvartalet 2018.

Flest efterlysningar har gjorts under kvartal tre och fyra. Hjullastare och hjulburna grävmaskiner är de maskintyper som framstår som mest eftertraktade av tjuvarna.

– Det är två maskintyper med många användningsområden, vilket gör dem eftertraktade, säger Peter Sundman.

"Kan bidra till att fler maskiner återfinns"

Att stöldskydda verkstadslokaler lyfts ofta fram som en viktig parameter för att minska maskinstölderna.

Andelen traktorer och entreprenadmaskiner som inte hittas är dock fortfarande hög. Av de efterlysta traktorerna är det enbart 22 stycken som har återfunnits, vilket innebär att 61 procent fortfarande är borta. Av de efterlysta maskinerna och redskapen som inte återfunnits är

siffran ännu högre. I den här gruppen saknas 78 procent fortfarande.

– Maskinerna är ofta oregistrerade vilket gör dem svårare att identifiera om de anträffas efter stöld. Av den anledningen bör man registrera maskinerna eftersom den underlättar identifieringen samtidigt som det kan bidra till att fler stulna maskiner återfinns, säger Peter Sundman.

Den höga andelen traktorer och maskiner som inte återfinns tyder även på att många av dem försvinner utomlands. Under året har grävmaskiner och andra entreprenadmaskiner återfunnits i både Polen och Litauen.

Stölderna av traktorer sker främst i Västra Götalands län, Skåne län och Stockholms län medan majoriteten av maskinstölderna äger rum i Stockholms län.

Gångbara tips för att minska maskinstölderna är att ha koll på serienummer och dna-märka sin utrustning, samt se över lås- och fönsteranordningar på verkstadslokaler. Men även grannsamverkan lyfts allt mer fram som något som i allt högre utsträckning avskräcker tjuvarna.

Fredrik Stork

61

... procent av de efterlysta traktorerna kunde inte återfinnas, enligt Larmtjänsts årsstatistik för 2018.

78

... procent av efterlysta entreprenadmaskiner och redskap 2018 kunde inte hittas.

Spårade stöldgods – till Nordkorea

UTRUSTNING KAN HITTAS MED DNA-PENSLING

Att stulna svenska lantbruksmaskiner ofta förs utomlands är känt. Men ny teknik visar att de ibland färdas så långt som till Ryssland och Kina.

Att stölderna av jord- och skogsbruksmaskiner i många fall utförs av internationellt opererande ligor är något som ofta hörs i debatten. Enligt Leif Svensson, VD på stöldskydds företaget Smart DNA, finns det dessutom ofta ytterligare ett led.

– Vi har litauiska, georgiska, rumänska och moldaviska stöldligor som opererar i Sverige – men de kan i sin tur ha uppdragsgivare i Kina och Ryssland.

Leif Svensson

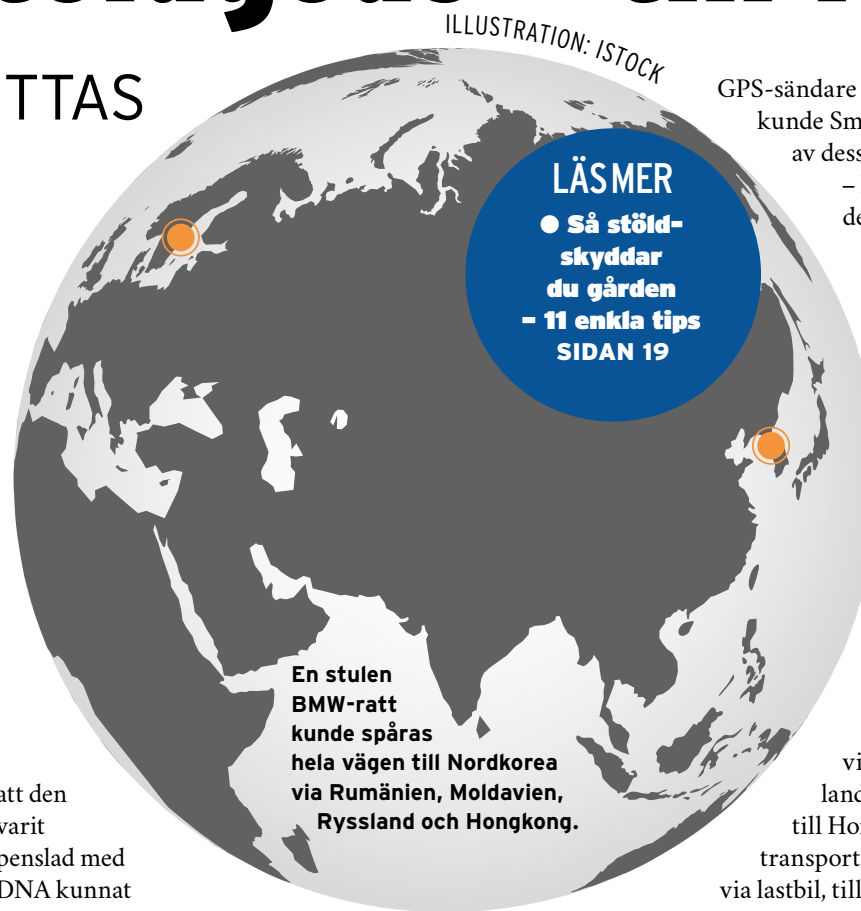
Enligt Leif Svensson går detta tillbaka till Rysslands ockupation av den ukrainska Krimhalvön, som ledde till ett internationellt embargo mot Ryssland. Det fick till följd att landet tvingades satsa mer på sitt eget jordbruk – samtidigt som de inte längre kunde importera maskiner från USA och Västeuropa. Sådana gick i stället i många fall att hitta på den globala marknaden för stöldgods, bland annat från Sverige.

Ett påstående som är svårt att kontrollera, även om han ger exempel på utrustning som tack vare

att den varit penslad med DNA kunnat återböras till Sverige.

"Huvuddelen hamnade i Litauen"

Leif Svensson har dessutom en historia som tydligt visar på hur globaliserad marknaden för stöldgods har blivit. Efter att ha utrustat rattarna i 30 BMW-bilar i Stockholmsområdet med gömda

GPS-sändare i miniatyrformat kunde Smart DNA följa hur tio av dessa stals.

– Huvuddelen hamnade i Litauen. I ett fall stals en ratt från BMW X5 på

Kungsholmen i Stockholm och vi kunde se hur den hamnade på Cityterminalen där den åkte vidare med buss ner till Rumänien, förmodligen i en resväska med flera andra rattar.

I Rumänien omlastades sedan rattan och hamnade via Moldavien i Ryssland för att sedan flygas till Hongkong. Därifrån transporterades den, troligen via lastbil, till södra Nordkorea.

– Det rör sig då troligen om en leverans med en stor mängd rattar. Vi antar att de sedan används för att "hotta upp" befintliga Mercedes- och BMW-bilar. Nu handlade det inte om lantbruksutrustning i det fallet men det hade det lika gärna kunnat göra, säger Leif Svensson.

Olof Peronius

» Vi har litauiska, georgiska, rumänska och moldavis-ka stöldligor som opererar i Sverige – men de kan i sin tur ha uppdragsgivare i Kina och Ryssland. «

Bil- och maskindelar från Sverige har kunnat spåras så långt som till Kina och Nordkorea.

FOTO: SMART DNA

Tjuven stjäl din GPS – på sekunder

Gps:er på lantbruksmaskiner är något som tjuvarna riktat in sig på de senaste åren. Tjuven behöver bara ett oöverblickat ögonblick. Lika snabbt går det för den förare som vill förhindra en stöld.

Det finns ingen exakt statistik på hur många stölder av gps:er som sker. Men bara i år har det i medier rapporterats om flera stölder från lantbruk i både Östergötland och Uppland, redan innan säsongen kom i gång på allvar. I Örebro län har stölder skett från entreprenadmaskiner. I september i fjol drabbades tolv lantbruk på Öland, under en och samma natt. Listan går att göra lång.

Hos Länsförsäkringar i Skåne hade man för någon vecka sedan haft en rapporterad stöld hittills i år, men man har sett en tydlig trend de senaste åren.

– Vi har haft ungefär tio stölder av de här systemen på olika märken, säger Stig Nielsen, skadeförebyggare på Länsförsäkringar Skåne.

**Stig Nielsen
på Läns-
försäkringar.**

För att testa hur lång tid det tar för någon att plocka av en gps träffas vi på OP Maskiner i Tomelilla som är återförsäljare för John Deere. En av de anställda ställer sig beredd och vi startar klockan. Mannen går fram till traktorn, klättrar upp, rycker ur sladden och kopplar med ett enkelt handgrepp loss gps-antennen och all den elektronik som den innehåller. Sedan klättrar han ner och går iväg. Allt sker på 10–12 sekunder.

– Det gick väldigt fort. Det är därför vi rekommenderar att man tar med sig gps:en när man lämnar sin traktor, säger Stig Nielsen.

Och lika snabbt går det för tjuven?

– Ja, det gör det. >>

Det behövs inte mer än ett kort oöverblickat ögonblick för en tjuv att plocka av gps:en på den här traktorn. Men det finns sätt att skydda sig.

FOTO: HANS DAHLGREN

▶ ATL TV

Titta – så fort går det!

Klicka här eller skanna QR-koden.

Nytt för 2019 är att det finns pinkod på vissa av John Deeres modeller.

>> John Deere är ett av de vanligaste märkena i Sverige. Deras gps:er har varit populära även hos tjuvarna. Utrustningen är designad för att enkelt flyttas mellan maskiner, och för att kunna stöldsäkras genom att ta den med sig. Men det innebär också att den är utsatt om den lämnas kvar på maskinen.

"Då kommer inte tjuven in"

I år har man därför lanserat en ny funktion på vissa modeller.

– Sedan den 1 februari finns det pinkod som behövs för att låsa upp 6000-seriens antenner och portabla monitorer som heter 4240 och 4640. Då kommer inte tjuven in i systemet och kan varken använda antenn eller monitor, säger Mikael Persson på Svenska John Deere.

Stig Nielsen på Länsförsäkringar rekommenderar att man aktiverar eventuella stöldskydd och märker upp utrustningen.

– Man kan märka den med märk-DNA, Smartwater eller något liknande.

Hans Dahlgren

DRABBAD. Strax före vårbruket hade Lars-Olov Carlsson utanför Grillby sett över sina två traktorer efter vintern och sedan kört in traktorerna i maskinhallen igen. När han någon dag senare kom tillbaka såg han att en dörr stod på glänt till en av maskinerna och en gps-mottagare saknades på taket.

-Då förstod jag vad som hade hänt. Så tittade jag efter den andra mottagaren och då var den borta också, säger han.

På båda Lars-Olovs Case IH-traktorer var gps-utrustningen bortplockad. I hans New Holland-tröska var monitorn borta.

-Tröskan är ju helt obrukbar nu. Vi har letat i tre veckor efter en monitor. Den är väldigt specifik för tröskan. Det finns ingen i Sverige i alla fall.

Hade det hänt strax före skörd hade det varit katastrof, säger han.

Lars-Olov Carlsson polisanmälde händelsen, men polisen kom aldrig. Känslan av otrygghet tycker han är en av de allvarligaste konsekvenserna av stölden.

Hans Dahlgren

FOTO: DAVID LARSSON

LÄS MER

● Här är
märkningen
som ska skrämma
bovarna
NÄSTA SIDA

Här är märkningen som ska skrämma bovarna

Allt fler tillverkare erbjuder märkningen från fabrik.

– Det handlar om att göra det så svårt som möjligt för tjuven, säger Robert Ytterberg på Stöldskyddsföreningen.

Cesar lanserades i Storbritannien redan 2007 och har funnits i Sverige under ett par år. Det innehåller en rad olika typer av märkningar, vilket gör det svårt för tjuvarna. Två batterilösa, passiva transpondrar stora som riskorn göms i maskinen. En i hytten och en i motorutrymmet. Dessa innehåller ett identitetsnummer och kan bara hittas och läsas med en speciell skanner.

Dessutom penslas maskinen med märk-DNA på olika ställen och penslas även med så kallade mikropunkter, 1 millimeter stora plastpunkter som i stor förstoring visar id-numret. Dekalerna som visar att maskinen stöldskyddats med Cesar går inte att ta bort utan åverkan på lacken. Under en av dekalerna sitter ytterligare en radiotransponder.

Nyligen infördes också etsning av id-numret i glasrutor på maskinerna.

– Det handlar om att göra det så svårt som möjligt för tjuven. Det går inte att avidentifiera maskinen, säger Robert Ytterberg på Stöldskyddsföreningen, som är den organisation i Sverige där märkta maskiner registreras.

Erbjuder märkning vid köp

Det går att få vilken maskin som helst märkt och registrerad i efterhand, men många tillverkare har anslutit sig och erbjuder märkningen redan vid köp.

– Om jag ska nämna några av de största tillverkarna så är det JCB, John Deere, New Holland, Manitou. Även svenska Steelwrist, som gör tiltrotatorer, använder sig av Cesar som standard på tre av sina modeller.

Om maskinen är märkt från fabrik räcker det att registrera sig hos Stöldskyddsföreningen.

Att få maskinen märkt i efterhand kostar 2 800 kronor plus moms i en engångskostnad.

Hans Dahlgren

FAKTA Hur fungerar DNA-märkning?

Märk-DNA är en osynlig vätska som kan appliceras på värdefulla ägodelar utan att de förstörs eller minskar i värde. Varje flaska innehåller en unik dna-kod som gör det möjligt att koppla samman föremålet med dess rätta ägare. Märkningen är spårbar med UV-lampa.

LÄS MER

**... om
DNA-märkning på
polisens hemsida.
Klicka här!**

Nästan alla bilmodeller misslyckades i stöldtest

KAN LÅSAS UPP MED UTRUSTNING KÖPT PÅ NÄTET

Bara tre av 237 bilmodeller klarade av ett nytt stöldtest av nyckellösa system i fordon.

I dag har många personbilar och fordon så kallade nyckellösa system. Föraren har med sig en liten enhet som kan låsa upp fordonet men också starta det - utan att behöva vrida om någon nyckel.

Tjuvar har dock hittat flera sätt att utnyttja de nyckellösa enheterna. Till exempel går det att snappa upp enheternas signaler och såväl förstärka som kopiera signalen till sina egna enheter.

Säkerhetsbrister i 99 procent

Nu har den tyska bilorganisationen Allgemeiner Deutscher Automobil-Club, ADAC, gjort stöldtester på 237 bilar av olika märken.

99 procent av fordonen visade någon form av säkerhetsbrist och 230 av dem gick att låsa upp och starta genom att

» Det är inte oss tillverkare man borde fokusera på, utan mer på personerna som har de elektroniska enheterna. «

kopiera nyckelenhetens signal. Fyra modeller gick att antingen låsa upp eller starta.

Endast tre modeller klarade av testerna och kunde inte låsas upp. Dessa var alla av bilmärket Jaguar Land Rover. Modellerna som klarade testen var Land Rover Discovery, Land Rover Range Rover och Jaguars elbil i-Pace.

Enligt ADAC krävs det inte mycket för att en utomstående ska kunna tillgripa sig fordonen. De flesta bilarna kan öppnas med billig elektronisk utrustning som enkelt kan köpas på nätet.

"På tvärs mot vad kunderna vill ha"

Men det verkar inte som om ADAC:s test påverkat tillverkarna.

– För att klara det här testet måste tillverkarna sluta erbjuda nyckellösa system, vilket går på tvärs mot vad våra kunder vill ha. Det är inte oss tillverkare man borde fokusera på, utan mer på personerna som har de elektroniska enheterna, säger en talesperson för Ford till CNN.

Nissan, Honda och Hyundai meddelar dock att de är medvetna om den här typen av attacker och konstant arbetar med att göra sina fordon säkrare.

En talesperson för Volvo påpekar att den här typen av stölder är högst ovanliga, men tillägger att de jobbar med att förbättra tekniken i sina fordon kontinuerligt.

Alexander Weimar

Hela 234 av 237 bilmodeller misslyckades i tyska bilorganisationen ADACs säkerhetstest för nyckellösa fordon.

FOTO: TT/SHUTTERSTOCK

Stulen diesel svår att spåra - så kan du hjälpa polisen

Antalet anmälda dieselstölder från fordon ökade under 2018 och enligt preliminär statistik från Brottsförebyggande rådet ser den utvecklingen ut att fortsätta 2019. Men polisen har svårt att bevisa att diesel som säljs vidare är stulen.

Tidigare har ATL rapporterat att många dieselstölder inte anmäls då många inte tror att brotten kommer att lösas.

Men efter flera år i rad med sjunkande anmälningar av dieselstölder från fordon ökade antalet med 250 under året 2018. Preliminära siffror visar dessutom en ytterligare ökning under 2019: under första kvartalet anmäldes 841 dieselstölder från fordon, jämfört med 749 under 2018.

Om det beror på att fler anmäler eller om det varit fler brott har polisen svårt att svara på.

– Jag tror inte att man är mer anmälningsbelägen i år (se fotnot, reds anm) än vad man var förra året, men det är

väldigt svårt att svara på. Det är ett trendbrott och det är fler dieselstölder, men vi tror det hänger ihop med internationella ligor som stäl flera olika saker från fordon – inklusive diesel, säger Marcus Lindh på polisens nationella trafiksäkerhetsgrupp.

Totalt gjordes 3 641 anmälningar om stöld av diesel från fordon mellan perioden januari till december 2018. Enligt polisen är det olika vad exakt den stulna diesel används till.

– Det vi kan se från dem som vi lyckats gripa är att de vill ha diesel för egen vinning, men med de större dieselstölderna misstänker vi att det kan röra sig om att de försör en större fordonsflotta eller att de säljer vidare, säger Marcus Lindh.

Polisen har i nuläget svårt att bevisa och spåra diesel som säljs vidare, dels för att väldigt lite diesel har DNA-märkning och kan spåras bakåt.

– Det blir alltid svårare ju fler led det finns i ett brott. I ett sådant här fall blir det ju både stöld och häleri i och med att de säljer vidare. Där kan det vara svårt att bevisa att diesel som säljs faktiskt är stulen och att den går att länka ihop med ett tidigare stöldärende, säger Marcus Lindh.

"Den största utmaningen"

I nuläget har polisen problem med att många dieselstölder nedprioriteras då personal behövs på grovre brottsärenden. Men polisen har vid flera tillfällen under året gjort riktade insatser i orter eller områden där dieselstölderna varit många i rad. >>

» – Den största utmaningen vi har är att hitta förövarna snabbt. Det är ofta så att vi hittar dem i ett senare skede och då är bevisningen mycket svårare, framför allt när det gäller stulen diesel som säljs vidare. Det bästa är om vi lyckas ta dem på bar gärning, säger Marcus Lindh.

Polisens nationella trafiksäkerhetsgrupp misstänker att många av dieselstölderna begås av internationella ligor som stjälar från byggarbetsplatser och åkerier.

"Kan hitta olika mönster"

Marcus Lindh understryker att varje enskild anmälan kan hjälpa polisen enormt.

– Det är svårt att lösa ett enskilt brott, men om man får flera anmälningar kan man börja kartlägga och koppla samman händelserna.

Det kan göra att man hittar olika mönster som gör att vi kan få tag på tjuvarna. Så även om det kan kännas hopplöst är det verkligen viktigt och uppskattat att man anmäler alla stölder.

Alexander Weimar

11

... dieselstölder om dagen skedde i genomsnitt under 2018, enligt siffror från Brå.

13

... procent fler dieselstölder från fordon anmäldes under första kvartalet 2019 jämfört med samma period 2018.

KÄLLA BRÅ

Experten: Åtgärderna du bör vidta

Det är inte alltid lätt att komma åt problemen med stölder av diesel, men enligt Hampe Mobärg, VD på Maskinentreprenörerna så finns det mycket man kan göra som privatperson.

– Man måste utnyttja den moderna tekniken som finns i dag, säger han.

Trots de höga stöldsiffrorna menar Maskinentreprenörerna att det är ännu fler fall då det finns ett stort mörkerantal.

– I undersökningar vi gjorde för två år sedan så var det bara 48 procent av våra medlemmar som anmälde dieselstölder. Man kände inte att det var värt tiden, säger Hampe Mobärg, VD för Maskinentreprenörerna.

En stor anledning till att få personer anmäler stölderna är att självriskavgiften hos många försäkringsbolag är hög.

– I vissa fall kan det vara så att självrisken ligger på tio tusen kronor och förlusten från dieselstölderna brukar ligga på sex till sju tusen. Det är också svårt att beräkna den verkliga förlusten från stölderna av diesel då det tar mycket tid att fixa nytt drivmedel, anmäla, och kontrollera så inte tanken på maskinen förstörts i samband med stölden samtidigt som man hamnar efter i sitt arbete, säger Hampe Mobärg.

"Borde kunna dra ned kostnaderna"

Nu försöker bland annat Maskinentreprenörerna att föra en diskussion med försäkringsbolagen för att deras medlemmar ska få en rabatt på självrisken om man utför vissa åtgärder.

– Saker som att man har rätt larmutrustning är till exempel en sak vi tycker borde kunna dra ner självrisk-kostnaderna, säger Hampe Mobärg.

Maskinentreprenörerna uppmanar sina medlemmar att polisanmäla alla dieselstölder som man blir utsatt för även om man kan känna att det inte kommer att leda någonstans.

– Ofta är det ligor som åker runt till flera fastigheter och snor diesel. Om en person anmäler kan polisen säkra upp i närheten och rikta sina insatser enklare, säger Hampe Mobärg.

Hampe Mobärg.

FOTO: MASKINENTREPRENÖRERNA/PRESSBILD

Vill ha nytt regelverk

Vidare menar även Maskinentreprenörerna att det är viktigt att använda den tekniken som i dag finns.

– Lagarna har blivit klarare och snällare för privatpersoner som vill sätta upp kameror. Kameror, sirener, ljusanläggning, sändare och larm är alla viktiga. Det gäller att utnyttja all teknik som finns tillgänglig, säger Hampe Mobärg.

Utöver tekniken understryker även Hampe Mobärg hur viktigt det är att polisen och tullen får uppdaterat regelverk så att man kan komma åt de internationella ligorna.

– Där är regelverket i dag lite efter. Tullen får till exempel bara hålla kvar en misstänkt last i 30 minuter, sedan måste polisen ta över. Det är få poliser som hinner dit så snabbt och då får de misstänkta åka vidare, säger Hampe Mobärg.

Alexander Weimar

Fritt fram för bevakningskameror

Den 1 augusti 2018 började den nya kamerabevakningslagen, anpassad för att hjälpa lantbrukare, att gälla. Då blev det fritt fram att använda kameror för att till exempel övervaka maskiner.

Tidigare var all användning av kameror förbjuden, den som till exempel ville sätta upp en kamera vid en åtel var tvungen att söka ett dyrt tillstånd och vänta i månader.

Det ändrades med den nya lagen. Den är delvis anpassad för att skydda och hjälpa lantbruket. Så här skrev regeringen i sin proposition:

"Kamerabevakning inom jordbruk och skogsbruk av till exempel stöldbegärliga maskiner omfattas normalt sett inte heller av tillståndskravet. Detsamma gäller kamerabevakning vid jakt, exempelvis vid en jaktåtel".

De få undantag man hänvisar till gäller jord- och skogsbruk som drivs av kommuner eller myndigheter. Skattefinansierad verksamhet behöver fortfarande söka tillstånd.

Den första versionen av den nya lagen innehöll hårda regler om vilken information som ska stå på de varningsskyltar som måste sättas upp vid kameror. Skyltarna skulle innehålla till exempel namn, adress och telefonnummer.

Det här fick skarp kritik från både LRF och flera jägarorganisationer eftersom det kunde missbrukas av militanta aktivister – och tjuvar som skulle få adressen till jordbruksmaskinernas nyckelskåp.

Räcker med varningsskylt

Regeringen lyssnade på kritiken och tog bort kraven, bland annat för att undvika dyra kostnader för tillverkning av

LÄS MER

... om vad som gäller för kameraövervakning på Datainspektionens hemsida. Där kan du även ansöka om tillstånd.

Klicka här eller skanna QR-koden.

nya skyltar så fort någon uppgift ändrades.

Enligt lagen räcker det i de flesta fall att sätta upp en vanlig varningsskylt om övrig information lämnas via exempelvis en webbsida. De exakta reglerna skiljer sig åt mellan olika branscher och skyltarna ser olika ut vid en åtelkamera och i en livsmedelsbutik.

För många branscher kan det vara krångligt att sätta upp kameror eftersom man i vissa fall måste följa särskilda regler i de EU-anpassade dataskyddslagarna. Det företag som till exempel vill sätta upp en kamera vid ett torg kan behöva göra en "konsekvensbedömning" i samråd med myndigheterna.

Mikael Jägerbrand

VILL ÖVERVAKA SINA DJUR. Peter Johansson är delägare till hästgården Toric Center i Brastad i Bohuslän och är intresserad av att sätta upp bevakningskameror. "Det handlar i så fall om djurövervakning för vår del".

FOTO: MIKAEL JÄGERBRAND

FAKTA Kameralagen – det här gäller

➡ **Inga tillstånd.** Privatpersoner och företag behöver inte längre söka tillstånd för att sätta upp bevakningskameror.

➡ **Skyltar.** Du måste sätta upp en varningsskylt. Enda undantaget är i ditt hem eller på din privata tomt.

➡ **Sekretess.** Det gäller sekretess för alla bilder från bevakningskameror. Du riskerar fängelse om du lägger ut dem på nätet.

➡ **Undantag.** Det är helt fritt att använda kameror för media och konstnärer.

➡ **MBL.** Om du har anställda så måste företaget förhandla med facket innan det sätts upp kameror.

Skydda dig mot bedragare

Andrahandsmarknaden för lantbruksmaskiner är stor, inte minst på Blocket.

Polisen ger rådet att se upp med alltför låga priser och snabba affärer för att undvika bedrägerier.

Det anmäls ungefär 260 000 bedrägeribrott varje år. Oftast är det privatpersoner som anmäler, endast omkring 7 procent av anmälningarna kommer från företag.

Vanligast är olika former av kortbedrägerier och identitetsstöld. Annonssbedrägerier riktade mot lantbrukare på Blocket är ovanliga.

– Vi följer hur det ser ut över hela landet varje månad. När det gäller annonsbedrägerier

ier totalt sett ligger det på 1 000 till 1 500 anmälningar per månad, säger Lotta Mauritzson, brottsförebyggare på polisens nationella bedrägericenter.

”En handfull bedrägerier”

Blocket publicerar över 100 000 annonser i kategorin skogs- och lantbruksmaskiner varje år.

– Just inom lantbruksmaskiner är det väldigt ovanligt med bedrägerier. Det rör sig om en handfull anmälda bedrägerier per år. Men även om det händer sällan handlar det ofta om stora pengar, säger Daniel Mars, kundsäkerhetsansvarig på Blocket.

Lotta Mauritzson påpekar att vi allt oftare kommer i kontakt med varandra via nätet.

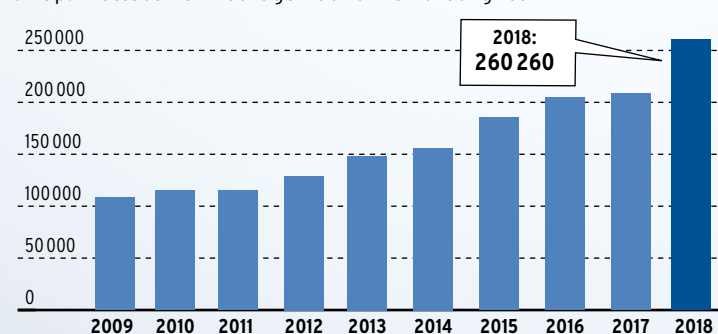
– Det kan vara svårt att veta vem man gör affärer med. Ekobrottsmyndigheten har tagit fram en lista över varningssignaler som man ska titta efter. En viktig punkt är att bedragare alltid har bråttom. De försöker få dig att göra något som du inte hade gjort om du fick tänka efter någon dag.

Daniel Mars berättar att det just nu ligger ute cirka 11 000 annonser för lantbruksmaskiner. Blocket tittar ofta på annonserna i förväg och de får även anmälningar från kunder som tycker att annonser ser misstänkta ut.

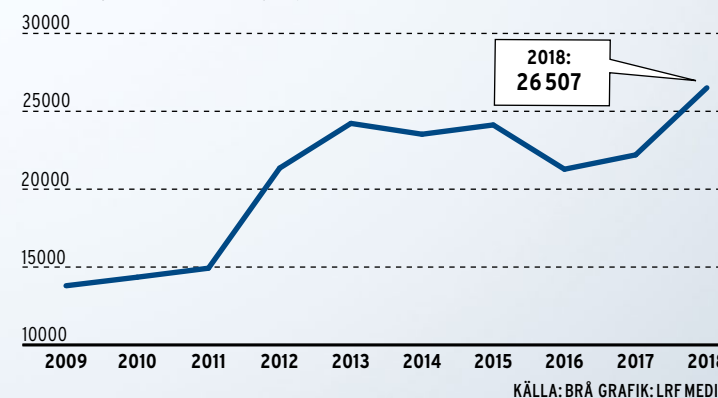
– Av de annonser som publiceras är det bara en handfull som anses så misstänkta att de plockas bort. Vi gör många tusen kontroller varje månad och de allra flesta går alldeles utmärkt. >>

Anmälda bedrägeribrott 2009–2018

9 kap. Brottbalken Bedrägeri och annan oredlighet

Bedrägerier med hjälp av internet 2009–2018

KÄLLA: BRÅ GRAFIK: LRF MEDIA

» Kontrollen eller anmälan gäller ofta en annons där priset verkar väldigt lågt.

– Det är en stark indikation på något misstänkt. En lantbrukare vet ofta vad som är ett rimligt pris på en maskin och de får gärna anmäla om de ser en misstänkt annons till oss.

Ligger priset på maskinen på en normal nivå är risken liten att det är ett bedrägeriförsök.

– En bedragare gör inte så. De vill få en köpare att nappa omedelbart och sätta in pengar på kontot direkt.

Tipset: Åk och titta!

Enligt Daniel Mars kan lantbrukare minska risken för bedrägerier genom att åka och titta på maskinen.

– Jag har aldrig hört talas om ett bedrägeriförsök efter det att man varit och tittat på maskinen. Har man varit där och skakat hand behöver man sällan oroa sig.

Om maskinen är långt borta kan man be en vän i närheten åka och kolla. De behöver inte kunna något om maskiner, den kan bara konstatera att maskinen finns i verkligheten. Man bör också begära att få se ett kvitto eller köpekontrakt som säljaren fick när maskinen köptes. Det kan också vara bra att använda digitala köpekontrakt, där man identifierar sig med bank-ID. De tillhandahålls av flera företag och finns även gratis på Blocket.

Lotta Mauritzson

Daniel Mars

Härje Rolfsson

» Har man varit där och skakat hand behöver man sällan oroa sig. «

Daniel Mars, kundsäkerhetsansvarig på Blocket

FAKTA Varningssignaler att hålla koll på

Ekobrottsmyndigheten har tagit fram en lista över varningssignaler man ska titta efter.

De skriver bland annat:

- Oseriösa aktörer fuskar oftast inte bara med skatter och avgifter utan även med saker som arbetsmiljö, kvalitet och tillstånd. Det gör att de kan erbjuda lägre priser. Ett bra tips är att kolla upp dina samarbetspartner och lyssna till varningssignalerna.
- Några rödlistade varningssignaler är att företaget saknar telefonnummer, det finns flera företag med liknande namn, företaget finns på Svensk handels svarta lista eller på varningsinfo.se, postadress saknas eller företaget har haft flera styrelsebyten på kort tid.

FAKTA Mest sökta i kategorin skogs- och lantbruksmaskiner på Blocket:

1. Traktor
2. Valtra
3. John Deere
4. Valmet
5. Massey Ferguson (MF)
6. Strängläggare
7. New Holland
8. Lastare
9. Hövändare
10. Traktorgrävare

FOTO: TT

FOTNOT: GÄLLER JULI 2019

Bedragaren blev dömd – men pengarna är borta

Trots att polisen fångade Blocketbedragaren har lantbrukaren Ove Isaksson inte fått tillbaka sina pengar. Det fanns inga tillgångar att mäta ut.

För några år sedan blev lantbrukaren och maskinförsäljaren Ove Isaksson från Vikbolandet utanför Norrköping utsatt för ett bedrägeri på Blocket. Han såg en femskärig Kvernelandsplog till salu i Lycksele för 35 000 kronor. Det var rejält billigt så han slog till direkt och satte in pengarna på ett Sparbankenkonto.

– Jag kände på mig att något var konstigt men man måste chansa ibland. Man måste våga göra dåliga affärer för att kunna göra bra affärer.

Den dåliga känslan blev snart bekräftad. När det var dags att hämta plogen var både maskin och säljare som bortblåsta.

FOTO: GERD ISAKSSON

Ove Isaksson blev lurad på pengar.

"Lantbrukare oftast ärliga personer"

Ove Isaksson berättar att bedragaren senare åkte fast och blev dömd för ett antal brott, inklusive plogbedrägeriet. Bedragaren hade dock inga utmätbara tillgångar så det blev inga pengar tillbaka för Ove Isaksson. Men hösten 2018 hittades en medhjälpare till bedragaren.

– Hon hade jobb och blev dömd att betala. Men eftersom hon hade stora skulder hamnade mina krav långt bak i kön.

Normalt köper Ove Isaksson hundratals lantbruksmaskiner i Sverige varje år och det blir väldigt sällan problem.

– Lantbrukare som säljer maskiner är oftast ärliga personer. Men det kan bedragare så klart utnyttja.

Härje Rolfsson

INBROTT I SADELKAMMAREN?

Stalltipset: "Mura igen fönstren"

Hästägare blir allt mer medvetna om hur de ska skydda sig mot inbrott i sadelkammare. Men många missar att ha koll på sina sadlars serienummer.

Stölder av sadlar och verktyg är de vanligaste försäkringsärendena på egendom som rör hästföretagare, enligt Länsförsäkringar. Samtidigt märker både försäkringsbolaget och polisen att fler hästägare aktivt försöker skydda sig mot sadelstölder.

– Det finns en större oro för att bli utsatt för sadelstölder i dag. Många stall och hästägare vidtar också åtgärder för att skydda sig. Det är positivt, säger Lisa Sannervik, polisens talesperson i Region mitt och själv hästägare.

Thomas Roos är säljare för lantbruk och hästföretag vid Länsförsäkringar i Skåne. Han tycker att fler ska mura igen fönstren till sina sadelkammare. Det är kraftfullt, effektivt och billigt sätt att skydda sig.

– Det finns egentligen ingen anledning att ha fönster i en sadelkammare. Allt som skyddar mot insyn är bra, dessutom sparar det på energiförbrukningen och förbättrar isoleringen.

Det är bästa larmet

Till sadelkammardörren är det rejäla lås, gärna i samma säkerhetsklass som till bostadshus, som gäller. Det är även bra med larm, men vilken sort beror på värdet av sadlarna. Bäst är ett larm som går direkt till en bemannad larmcentral, enligt Tomas Roos. Han är mer tveksam till

Hästägare har blivit mer vaksamma och pålästa om hur de skyddar sig mot stölder, anser polisen Lisa Sannervik. FOTO: ISTOCK

värdet av att ha kameraövervakning i sadelkammare eller att pensla på dna-vätska på sadlar som stöldskydd.

– Det är möjligt att dna-märkningar kan vara ett bra komplement, men jag har svårt att se var vätskan ska appliceras och hur den ska hållas kvar när man putsar sadeln eller använder den.

Många lantbruk och hästföretagare har privat-

hästar inackorderade i verksamheten. Sker en stöld och en hyresgäst blir drabbad är det ändå sadelägaren själv som har ansvaret.

– Det är alltid den som äger sadeln som ska ha den försäkrad. För privatpersoner är det en del av hemförsäkringen.

Men det gäller att man har bortaskydd om sadeln förvaras någon annanstans, vilket den ofta gör. Det är därför jätteviktigt att kolla vad som gäller. Vad kräver mitt försäkringsbolag?, säger Tomas Roos.

"Många kan inte sina serienummer"

Vid företagsförsäkringar räknas sadlar som inventarier i hästverksamheten.

Ett misstag som många hästägare gör är att inte kunna serienumret på sina sadlar. Det är viktigt för att polisen ska kunna hitta rätt ägare till upphittat stöldgods och är ofta ett krav från försäkringsbolaget.

– Vi ser att många inte kan sina serienummer när de polisanmäler stulna sadlar. Varje sadel är märkt med ett serienummer, som är unikt för just den. Saknas det i polisanmälan och det hittas en stöldgodsgömma med sadlar blir det ändå väldigt svårt att hitta rätt ägare, säger Lisa Sannervik.

FOTO: TT

FAKTA Så kan du skydda dig mot sadelstölder

➡ **Öka upptäcktsrisken:** investera i larm, kameror i sadelkammaren och strålkastare på stallplan som tänds automatiskt.

➡ **Sätt för fönster** till sadelkammare. Eller om det går – förvara sadlarna där tjuvar inte får för sig att leta.

➡ **Var uppmärksam** på fordon som rör sig i anslutning till stallet. Om obehöriga personer rör sig i närheten – fråga vänligt vad de söker efter.

➡ **Skriv ner serienumren** på dina sadlar, det ökar chansen att få tillbaka stulna sadlar och underlättar polisens arbete.

➡ Upptäcker du en pågående stöld på bar gärning har du rätt att göra ett **envarsingripande**, kontakta också polisen på 112 direkt.

KÄLLA: POLISEN

Cecilia Persson

Rättsexperten: Tänk på det här när du tar någon på bar gärning

Sven-Erik Alhem reder ut vad som gäller om man som privatperson ser ett brott begås och ingriper.

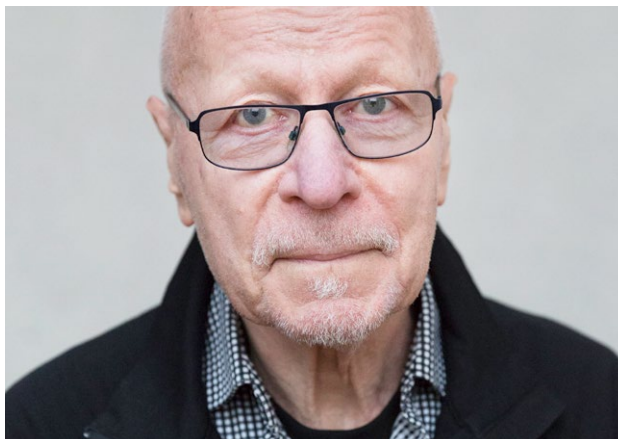
ATL har tidigare uppmärksammat ett fall där två män åtalades för att ha hållit fast en misstänkt dieseltjuv. Båda männen ställdes inför rätta för olaga frihetsberövande men frikändes av Solna tingsrätt.

Fallet har väckt många frågor om vad som egentligen gäller när man som privatperson ingriper för att stoppa brottslingar.

Om du ser en person begå ett brott har du rätt att ingripa och hålla fast personen med stöd av lagen om envars-gripande.

"Om den som har begått brott, på vilket fängelse kan följa, påträffas på bar gärning eller flyende fot, får han gripas av envar. Envar får också gripa den som är efterlyst för brott. Den gripne skall skyndsamt överlämnas till närmaste polisman.", rättegångsbalkens 24 kap. 7 §

– Lagen är hygglig mot privatpersoner. Så länge fängelse finns på straffskalan så får man ingripa och till exempel hålla fast den misstänkte för att sedan överlämna till närmaste polisman. Fängelsestraff finns med på straffskalan i många brott som inte är av den grövsta sorten, som till exempel snatteri. Det kan vara svårt att hitta en polis direkt men då går det bra att larma polisen och hålla fast den misstänkte tills de dykt upp, säger rättsexperten och tidigare överåklagaren Sven-Erik Alhem.

Sven-Erik Alhem, rättsexpert och förbundsordförande för Brottsofferjouren. FOTO: THERESE WIBERG/BROTTSOFFERJOURN

» Lagen ger många möjligheter att ingripa men man ska givetvis ifrågasätta om det alltid är lämpligt. «

Privatpersoner som ingriper vid brott får även använda proportionerligt våld.

– Det innebär att våldet ska vara proportionerligt mot brottet. Ju mer ringa brottet är, desto mindre våld. Lagen ger många möjligheter att ingripa men man ska givetvis

ifrågasätta om det alltid är lämpligt, säger Sven-Erik Alhem.

När det gäller fallet som ATL uppmärksammat flydde den misstänkta tjuven och lyckades komma undan dels upptäckarna, dels polisen. Först flera timmar senare såg upptäckarna mannen på en övervakningsfilm, kände igen honom och ingrep.

"Räknas inte som flyende fot"

– Det är inte tillåtet. Om någon gör inbrott hos dig och du dagen därpå känner igen personen på stan, så får du inte ingripa och hålla fast den personen. Du kan larma polisen och säga var du befinner dig, men du får inte ingripa. Den misstänkte tas ju inte just då på bar gärning med att begå brott och det räknas heller inte som att den misstänkte är på flyende fot, säger Sven-Erik Alhem och fortsätter:

– Vid flyende fot räknas bara misstänkta vara om de är i kontaktbart avstånd, det vill säga om man kan se eller höra dem. I det aktuella fallet räknas det som att den misstänkte redan har flytt och där bryter man mot lagen om man håller fast personen, säger Sven-Erik Alhem.

De båda männen ska enligt domen ha hållit fast den misstänkte medan de ringt polisen. Polisen ska då ha meddelat att de var på väg och en timme senare ska de ha anlänt till platsen.

– Männen har hela tiden haft en kontakt med polisen och agerat som att de trott det varit rätt. Därigenom bedömer tingsrätten mycket riktigt att de inte haft något uppsåt till brott, säger Sven-Erik Alhem.

Alexander Weimar

Larm skyddar inte mot inbrott

Att larm inte skyddar mot inbrott har blivit en vedertagen sanning. Men nu säger även försäkringsbolagen samma sak.

Varken Brå eller polisen kan i dag säga hur effektiva hemlarmen är mot inbrott. Försäkringsbolaget IF har redan slopat rabatten för hushåll med larm, eftersom företaget inte ser att inbrottsstatistiken går ner i dessa hushåll.

Hemlarmen kan precis som gårdslarmen visserligen skrämman undan tillfällighetstjuven. Men eftersom de 50–70 procent av inbrotten idag utförs av specialiserade ligor, har hemlarmen fått mindre betydelse på grund av polisens långa uttryckningstider, rapporterar TT.

Samma slutsats drar även Trygg-Hansa. Däremot kan larmutrustningen ha andra fördelar, som att de påskyndar släckningsarbetet vid en eventuell brand om larmet är kopplat till en larmcentral, samt att barn slipper att gå in i hus som just har utsatts eller utsätts för pågående inbrott.

Den som ändå vill ha ett effektivt inbrottsskydd kan förutom larmmöjligheten även se över möjligheten att bygga upp en effektiv grannsamverkan, samt utrusta sina byggnader med ordentliga lås på dörrar och fönster, samt komplettera sin utomhusbelysning med rörelsedetektorer och sin inomhusbelysning med timerstyrt ljus.

Fredrik Stork

FOTO: MOSTPHOTOS

Tips för dig med fyrhjuling

● Stölder av nya traktorregistrerade fyrhjulingar har blivit vanligare. Det är ofta frågan om traktor- eller terrängregistrerade bruksmaskiner och inget för nöjeskörning. Gemensamt är att de flesta tillgreppen skett på lantgård där maskinerna inte varit synliga från vägen och låsta efter konstens alla regler. Tjuvarna har vetat var maskinerna har funnits och varit beredda att ta stora risker för upptäckt till exempel genom att gå över grannars fastigheter.

Uppgifter om vem som köpt en ny fyrhjuling är inget som kommer från återförsäljaren, enligt Larmtjänst. Att olika områden drabbas vid olika tillfällen indikerar att tjuvarna kommit över uppgifterna på annat håll.

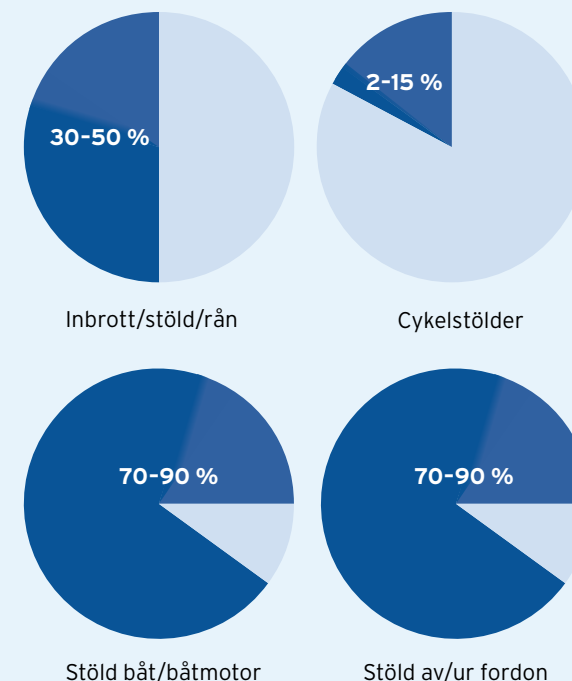
ATL

FAKTA Så skyddar du din maskin

- Lås alltid maskinen även vid kortare stopp.
- Håll den låst även om den är inlåst i garage.
- Använd kätting och separata lås.
- Gör det så svårt som möjligt att ta maskinen från platsen. Parkera gärna ett annat fordon nära.
- Överväg DNA-märkning, larm och GPS-sändare.

Så mycket svenskt stöldgods förs utomlands

Uppskattad andel stöldgods av olika slag som förs till andra länder efter att ha stulits i Sverige.

KÄLLA: TRYGGHETSKOMMISSIONENS RAPPORT "DEN NYA TIDENS LIVSKVALITETSBROTT - INTERNATIONELLA STÖDLIGOR OCH IT-RELATERAD BEDRÄGERIBROTTLIGHET" (2019). STATISTIK FRÅN LARMTJÄNST.

ATL TV: Knepen för att få ha växtskyddsmedlet i fred

● Stölder av växtskyddsmedel sker ofta ett par, tre stycken åt gången i ett område. Sedan kan det vara lugnt en tid för att sedan börja om på ett annat ställe, berättar Göran Wigermo, kommissarie vid polisen i Kristianstad. Han misstänker att tjuvarna siktar in sig på just växtskyddsmedel.

– Jag kan se på många andra typer av stölder att de ofta är specialiserade, och jag är nästan helt säker på att de går ut ur landet direkt.

Ola Carlsson på Länsförsäkringar Skåne tycker att det är några saker lantbrukaren framför allt borde tänka på.

– Det jag tycker är det absolut viktigaste är att man satsar på det mekaniska skyddet, med ordentliga dörrar och kanske en gallergrind med rejäla hänglås. Larm i all ära, men det tutar först när man kommit in i utrymmet.

Här intill hittar du tv-klipp med fler tips. Klicka på bilderna eller skanna QR-koden!

ATL Hårdare tag gav färre stölder

Så skyddar du växtskyddsmedlet

FOTO: ISTOCK

Så säkrade han sina solpaneler

Åke Eiborns solpaneler stals utanför Värnamo. Det gick inte ett halvår förrän de nya panelerna stals igen. Nu försöker han stöldskydda den tredje uppsättningen efter konstens alla regler.

– Jag vill inte berätta vad jag gjort men jag kan väl avslöja att det bland annat är ett larm. Så jag hoppas att jag ska få ha dem ifred nu, säger Åke Eiborn.

Vid båda stölderna har tjuvarna förmodligen rekognoserat före stölden så att de haft rätt verktyg med sig. Vid andra stölden hade Åke Eiborn beställt extra stöldskydd, men det blev försenat vilket gjorde att leverantören fick betala självrisk.

Men nu är anläggningen komplett.

– Ska de forcera detta så måste de ha vinkelslip och grejer, säger han.

Dessutom är de nya solpanelerna larmade på ett mycket finurligt sätt så att det inte går att ta dem utan att flera får kännedom om det.

Grannbonden skulle ha släppt ut tre Charlois-tjurar i hagen runt panelerna. Men tjuvarna hann före tjurarna.

– Tänk om det kört in och det kommit tre tjurar springande. Vad hade hänt då? De väger 1,2 ton styck, säger Åke Eiborn.

Väger runt 20 kilo styck

Vid varje tillfälle har samtliga 40 paneler stulits och den totala försäkringsskadan har blivit drygt hundra tusen kronor per gång. Panelerna väger runt 20 kilo styck, alltså totalt 800 kilo totalt.

Stölder av solpaneler är ovanliga men inträffar då och

Åke Eiborn vars hus ligger bara 60 meter från panelerna som är monterade på ställningar på marken.

FOTO: PER ÖSTERMAN

då. I maj 2017 stals 142 paneler från Varberg Energis anläggning vid E6:an. Det sammanlagda stöldvärdet var 250 000 kronor. Hösten 2014 stals 137 solcellspaneler till ett värde av drygt 300 000 kronor från Arvika solkraftspark. Sommaren samma år stals 39 moduler från Västerås solcellspark. Panelerna vägde 900 kilo.

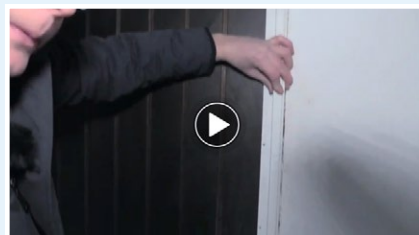
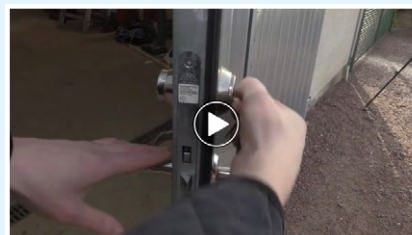
I Tyskland är fenomenet däremot vanligare. I en artikel i den tyska affärstidningen Handelsblatt från december 2016 berättas att organiserade ligor genomfört 33 stölder i nordöstra Tyskland. Polisen uppskattar antalet stölder till ett sextiotial i hela Tyskland under 2016. Enligt en tysk branschtidning har antalet stölder därefter ökat.

Per Österman

ILLUSTRATION: TT/SHUTTERSTOCK

ATL TV Stöldskydda din gård

I en serie filmer går en stöldskyddsexpert igenom hur du kan agera på gården för att göra det svårare för tjuven. Klicka på respektive bild - eller skanna QR-koden.

Startspärr i traktorn**Containerlås och lås på drag****Tankskydd och kätting****DNA-märkning och chassinummer****Spårsändare****Larma****Fönster****Låsbalk****Säker dörr****Lås verkstan****Skydda dieseltanken**